

Uredništvo i uprava
Z A G R E B — M A S A R Y K O V A 28a
Telefon 67-80
Uredništvo i uprava
za Slovenijo i slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Beogradská ul. 22.

ZAPOČINJE ŠKOLA

Na dospelje do tisuća naše djece poči od kuće da uđu u onu veliku radionicu duha, koja imat će im izbrisati um, oplenjeni srce, ulje znanja i pripremi ih za buduće pozive, za buduće položaje, što ih imaju da za-užmu, kad poodrastu, na pozornici koja se zove Život.

Potrebno je stoga prigodom tog velikog dogadjaja progovoriti i djece i roditeljima nekoliko triješnjih riječi. Broj naš ovde nije manji. Izračunano jo, da nas ima oko 80.000, a mnogi kažu da nas je još i više, koji smo se nakon svjetskog rata doselili iz Istra, Trsta i Gorice u Jugoslaviju. Mi imamo najmanju petnaest hiljadu djece, koja su ovđo rodjena i odgojena, koja su se do-neklj i srasla s ovđošnjim životom i prilika-ma u njemu.

Na stolnici će ih — ako ne i koja tisuća — nagnuti ovih dana u sradnje i visoko škole diljem države. Mi ćemo se muditi trpjeli i od uslijdu sli otkladi, da ih iskolimo, postavimo ih na noge i stvorimo od njih ljudi.

U savsim smo se drukčijim prilikama skolali i odgajali mi. Ono je bilo zlatno doba nacionalnog zanosa, od koga su nam se šire grubi, dola borbe u kojoj se pobij-djivalo i sticalo redom pozicije jednu za drugom. Jos dok smo u školskim klupama sjeđali mi smo tako znali, što nas čela i kakav se položaj koji od nas začevi. Cekao nas je goljen posao na narodnoj njivi. Znalo se je, tom i ton krajem, u tom i tom gradu potreban je sudac iz narodnih redova, potreban je pravnik, advokat, koji će znati i htjeti zaštiti interesove svoga na-roda. Na drugom mjestu trebalo je ljepešnica hrvatsko kraljevstvo i osjećaj, koji će blažiti boli zapuštenog i neprosuđenog našeg sljaka i ne iskoristiti njegovu bolest i ne-volju za vlastiti interes.

U te osvojenim općinama trebalo je sposobnog i čestitog činovnika, koje će služiti narodu i njegovom boljšiku; ovde je trebalo poštara, tamo učitelja, pa šefu željezničke stanice, pa roditelju, zadružnu, pa narodnih svetionika, profesora i t. d., i t. d. Svega je toga trebalo i za svakoga je od nas, još u školskim klupama bilo određeno kada će ići i koji će poluži zauzeti, kakav će biti u redovima narodne vojske... I kad bi neko suršio školu, postao sudac, advokat, učitelj, činovnik, ne bi otvara-kocanjariju tamo gdje se njemu svij-djalo, i gdje bi njemu lično možda više no-silo, nego tam gde je to potreba narodne stvari iziskivala. Tamu ga je narodno vod-stvo, odnosno narod sam, slao. I zato je odgoj naše predratne školske omladine bio takav, da se je izgradjivao na trim vrstama temeljima: solidnom znanju, odlučnom borbenosti i dubokom roditeljstvu. Samo znanjem dobro potkovan, kulturni i u svojoj struci spreman intelektualac može biti pravi i koristan javni radnik. On treba da je odlučan, borben, u beskomprimisnom, kad se radi o interesima njegovog naroda. Uz to valja da je prazet iskrivenim i dubokim roditeljstvom, kako ne bi nikada došao ni u kušnju, da vlasiti interes postavi nad interesima naroda spoga, koji ga je dig-nuo i predao mi u ruke svoju sudbinu.

Prilike u kojima se danas odgojavaju na-ša djece sasvim su drukčije. I kad mi da-nas saljemo svoje djele u školu, već sa zebnjom pomislimo na to, što će biti od njega kad surši školu? Mi ćemo se iscrpiti i istrošiti do kosti, a on? Na či li biti uobi-jetni pravog i prigibati tisuću prekojekasim skorojevitima, bog zna čijeg roda i plemo-na, moljakući za takvogod namještenje, za kakvogod mrvicu sa tudijskog gospod-skog stola?

To je ono strašno što nas mori već sa-da, na prvi odsudnju koraku djece naše. Brige, kojih oci naši nijesu poznavali. A ipak! Kad smo već djece svoju dali u školu valja da im začermamo i put kojim treba da podu. Svi smo me seljaka djece, svi mi i kako dobro znamo, kako živi naš seljak, koje ga briši more, koje ga nedade biju. I kad su nas seljaci očevi naši stali u škole, stali su nas zato da im znanjem, što ga budemo u školama stekli, koristimo, pomognemo im i uputimo ih, kako da se olakša teški njihov život. Ne smjemo ni-kada zaboraviti, da su nas oni krovim svojim žuljevinama školali zato da budemo na korist i ponos narodu, a ne zato da im se-ven u prvoj generaciji odudamo, pa da već prvi unuci njihovi ne na znaju kako selo izgleda.

Zato nuka i put, kojim imaju da podu-

djece naša, ne bude drukčiji nego što je imao bili naš: nuka se oboruzaju solidnim i temeljitim znanjem, borbenom odlučnošću i žarkom ljubavlju za narod. Ne valja se tješiti: glavno da se djele progura da istuce prov red. Djele naše valja da steče znanja što solidnije, što temeljnije, kojima će kasnije moći koristiti narodu, nešto se specijalizira do savršenstva u struci koju odabere. Već unaprijed je maladž naša zna, da joj je kao seljaku djece, unutri mjesto jedino u narodu, koji ju čeka ko ozebo-sunca, jer je potreba njegova za požrtvovanom, spremnom i nesebičnom narodnom in-

Pet nemških gimnazija v naši državi

Najnoviješa nemška gimnazija je bila otvorena u Apatinu

Dosleći se imeli Nemci u Jugoslaviju pet neščanskih škol, namreć u Beogradu, Zagrebu, Novom Vrbasu, Beloj Crkvi u Apatinu. Poleg tega so imeli že dolgo vrsto let nemško zasebno učiteljstvo u Novem Vrbasu. Z odredbo od 9. septembra t. l. ki jo podpisali vsi član klade, je to učiteljstvo dobilo značaj stalnosti. Običen je bil določen učenj načrt. V bistvu velja isti učenj načrt in je predpisana ista učna suvokator na državni učiteljstvu le da je učenj jezik nemški. Vendar se bo nacionalna skupina predmetov: srbohrvaščina, nacionalna zgodovina in zemljepis, poučevala v srbohrvaščini. Nemški jezik so u prvem in drugem letniku odmerjene po štiri, v tretjem in četrtem letniku po tri, pri čemer se učenje jezikov in predmetov ne razlikuje.

Učne moći na tem zavodu morajo biti jugoslovenski državljanji nemške ali jugoslovenske narodnosti. Izbrana ravnatelja in profesorjev je podrejena odobritvi s strani prosvetnega ministarstva. Tudi učenje knjige mora biti od protvilenih oblasti aprobirane.

Učenci na učiteljstvu smecjo biti samo Nemci, otroci jugoslovenskih državljanov ali nemških državljanov, ki stalno bivajo v Jugoslaviji in so tu zaposleni. Z odredbo od istega dne, ki takisto nosi podpis vseh ministrov, je bila dovoljena otvoritev dveh popolnih zasebnih nemških gimnazija, in sicer v Beogradu in u Novem Vrbasu. Gimnazijo v Beogradu bo vzdrževala nemška vlada. Te gimnazije ne bodo smeli pojavljati samo nemški dijaki, temveč tudi dijaki jugoslovenske ali druge narodnosti. Da, po govoru, ki ga je imel predsednik nemškega selskega društva (Deutscher Schulverein) o priliki slavnostne otvoritve te gimnazije, ni jen namen isti kakor pri ostalih nemških srednjih šolah, ki se bodo ustavljane na dečjih, namreč vzhajajti nemško mladino, temveč je učenja glavna naloga, da učni učencem iz vrste državnega naroda (Staatsvolk), torej jugoslovenski mladini priliko, da se poglobi v nemško duševno življenje. Ta srednja šola bo torej na načinu državnem ozemlju prva sola podobna šolam, ki jih vzdržujejo razne tujne države n. pr. v Sofiji in v drugih bolgarskih mestih.

Z letosnjim školskim letom se je otvoril prvi razred te gimnazije in se je baje za vips privabilo veliko število otrok. Gimnazija je nastanjena v prostorijah beograjske nemške meščanske šole.

Gimnazijo u Novem Vrbasu bo vzdrževala nemška šolska ustanova (Deutsche Schulfürstung) ki je do 20. septembra nabrala med Nemci u Jugoslaviji 1.040.000 dinarjev. Zbirka se nadaljuje.

Gimnazija u Novem Vrbasu bo smela sprejemati samo učence nemške narodnosti in otroke nemških državljanov, ki so stalno naseljeni in zaposleni v Jugoslaviji.

TALIJANSKA POLITIKA U JUGOISTOČNOJ EVROPI

Zagrebačke »Novosti« prenose iz milanskog »Popolo d'Italia« ove retke:

Velika remek djela Mussolinijeve politike u međunarodnom okviru izgledala su u svoje doba kao odvojeni nepovezani podvizi. Međutim danas vidimo, da od osvajanja Abesinije, pobjede u Španiji, učenjivanja Albanije i stvaranja osvobodjene države protiv Engleske postoji jedna logična veza misli i dogadjaj. Što se tiče učenjivanja Albanije sa Italijom treba da se istakne, da je ovaj dogadjaj učvrstio strategički položaj Italije i pretvorio Jadranovo more u jedan zatvorenialazev, u kome pretežni talijanski interesi ne isključuju slovenske interese. Uje-

Profesorji te gimnazije morajo biti jugoslovenski državljanji, nemške ali jugoslovenske narodnosti, profesorji na beograjski gimnaziji pa so lahko tudi nemški državljanji.

Na gimnaziji u Novem Vrbasu se so že na tekmon Šolskim lotom otvorili vsi razredi od prvega do osmoga. Celotno se je vpisalo 416 učencev, največ seveda za prvi razred: 199, med njimi 39 dekle.

Učni jezik na teh gimnazijah bo nemški, le nacionalna skupina učenj predmetov se bo učila v srbohrvaščini. Nemščini so v vseh razredih od prvega do osmoga odmerjene po štiri tedenske ure. Enako število tedenskih ur odpade na srbohrvaščino. Na gimnaziji v Beogradu se bo od tretega razreda dalje po tri ure na tečaji poučevali italijanski jezik, v Novem Vrbasu pa bodo učenci lahko izbrali med francosko, angleščino in italijsčino. Iz nemščine bodo učenci potagal išpit pri sprejemu v prvi razred, pri malli in veliki matematiki.

Izpravljena teh gimnazij imajo isto veljavnost kot izpravljene javnih šol. Pri tem se bodo rabile knjige, ki jih bo odobrilo prosvetno ministarstvo. To bo svih organih tudi nadzorovalo pouk.

Nekoliko dne po početku šolskega leta je učiteljstvo učiteljstvu načrta za jugoslovensku nemšku gimnaziju, nameč nižja nemška realna gimnazija v Apatinu. Tudi to bo vzdrževala nemška vlada. Te gimnazije ne bodo smeli pojavljati samo nemški dijaki, temveč tudi dijaki jugoslovenske ali druge narodnosti. Da, po govoru, ki ga je imel predsednik nemškega selskega društva (Deutscher Schulverein), torej jugoslovenski mladini priliko, da se poglobi v nemško duševno življenje. Ta srednja šola bo vzdrževala evangelische cerkev občina, vendar pa šola ne bo konfesionalna, temveč je bodo sprejemala učence raznih konfesij. Po bistvu pa bo šola sličila onim v Novem Vrbasu in Apatinu, vendar s to razliko, da sme barksa uprava dovoliti vpis učenj u nemški učenje.

Učiteljstvo na tečajih, ki spadajo v delokrog ministarstva prosvete, je tudi ban Baranović Hrvatske, ki odslie upravlja sam sve prosvetne posle na svojem području, dovolil otvoritev zasebne nemške realne gimnazije v Zagrebu. To gimnazijo bo vzdrževala evangelische cerkev občina, vendar pa šola ne bo konfesionalna, temveč je bodo sprejemala učence raznih konfesij. Po bistu pa bo šola sličila onim v Novem Vrbasu in Apatinu, vendar s to razliko, da sme barksa uprava dovoliti vpis učenj u nemški učenje.

Gimnazija v Novem Vrbasu bo vzdrževala nemška šolska ustanova (Deutsche Schulfürstung) ki je do 20. septembra nabrala med Nemci u Jugoslaviji 1.040.000 dinarjev. Zbirka se nadaljuje.

Gimnazija u Novem Vrbasu bo smela sprejemati samo učence nemške narodnosti in otroke nemških državljanov, ki so stalno naseljeni in zaposleni v Jugoslaviji.

S temi šolami je potreba nemške manjine več kakor zadoščeno.

TJEDAN MEDUNARODNE POLITIKE

Držanje Amerike

U velikom hrvanju naroda hrvanju koje se sve više proširuje i preko granica Evrope, te je zahvalito svojim plamenim žarom več i Afriku, sve se češće postavlja pitanje, a što je s Amerikom? Upravo se u Evropi, u doba raznili kriza mnogo spominjal Ameriku (»Che cosa farà l'America? — Nitli«) kao nekog spasitelja, nekog arbitra, što li, kdo bi imao da intervenira i uspostavi red i mir.

Prosudijevati međunarodnu situaciju na temelju ideologija i doktrina sasvim je pogrešno. Dokazuje to najbolje slučaj Njemačke, odnosno sila osovine i Sovjetske republike. Postojo je čak i protukomunistički akt, pa ipak se tu ne daje slike i mimo obrambenog pakta Moskve in Pariza, na opće izmenjadanje slobode i podjeljene svoje interese na Baltiku, u Poljskoj.

Isto bi tako bilo pogrešno prosudijevati Ameriku prema sukobu u Evropi na temelju nekake demokratske odnosne antide-mokratske doktrine. Istina je, da demokratska Amerika ima velike simpatije za demokratsku Englesku in da raspolaže njenom važnosti za eventualno sudjelovanje Amerike u evropskom ratu.

Ni demokratska Amerika nije u svom raspoloženju jedinstvena. Pojedini delovi Sjedinjenih Država nemaju nikakvog interesu za evropske sukobe. A osim toga, stanovništvo Amerike sastoji se od pripadnika svih naroda Evrope i svijeta, koji, iako su primili američko državljanstvo, ipak su sačuvali svoje simpatije prema starom krajtu i narodu. Kralj svih svojih simpatija Amerika kao cjelina zastupa ipak stanovništvo neutralnosti i izolacionizma, jer ogromna većina stanovništva nikako ne može razumjeti zašto bi Amerikanac imao da ide putom u Evropu.

Službena je Amerika medijutim nekoliko puta pokazala svoje veliko interesovanje za prilike u Evropi. Njio je u interesu da u Evropi vlada mir i da se uklone svi potresi, koji bi mogli poremetiti svjetsku ravnotežu. Tu je svrhu imala i svojedobna misija Summer Wellsa, kdo je mnogoobrojne — neuspele — note u Rimu i Berlinu.

Nije to bilo iz sentimentalnih razloga.

Amerika nije direktno interesirana na evropskim prilikama, ali ona ima svoje velike interese na drugim kontinentima. I jedino u toliko, ukoliko su ti interesi spleteni s razvojem sadašnjeg sukoba u Evropi dozoli do izražaja i američki interes za sam sukob. Amerika je, nakon poraza Nizozemske, pokazala najveću uzmemirjenost kad je Japan očitovao želju da zauzme nizozemski kolonijalni posid u Aziji.

Definitivnu ulogu Amerike u budućnosti odredit će povezanost evropskog rata s interesima na drugim kontinentima, a ne ideološke simpatije prema jednoj ili drugoj grupi evropskih vještelja.

Zato vidimo, da se danas izbjegavaju sukobi na onim točkama, gdje je Amerika osjetljiva, a to je Azija. U evropskim kolonijama u Aziji ostao je status quo, iako je poražena i Francuska i Nizozemska, koje tamo imaju svoje posiede. Sve će se to urediti kasnije.

Gigantsko naoružanje Amerike ne znači, dakle, toliko njezin interesovanje za evropske prilike nego pripremanje za obranu američkog kontinenta i američkih interesa, ako do toga dodje uslijed zapletaja situacije u Evropi i Aziji.

U RUMUNJSKOJ JE OSTALO JOŠ 800.000 MADŽARA

Madžari traže cijelu Sedmogradska Budimpešta tvrdi, da mu je sa autoritativne strane saopšeno, da preuzimanje rumunjskih teritorija doduse napravite incident, ali se jače osjeća prilike bijegnaca madžarske narodnosti, koji su ostali u području, koje je ostalo Rumunjskoj. Kolosvar i Brašov puni su ovakvih bijegnaca. Baš radi toga Madžarska mora držati svoju vojsku u punoj spremi, jer je u Rumunjskoj ostalo još oko 800.000 Madžara. Već se primjećuju stene posljedice političke, ekonomiske i geografske podjele inace jedinstvene Sedmogradske, Sedmogradske, Sedmogradske Šas pokrenuli jaku akciju, da se po druge naseljenoj rimskoj pripoji Madžarskoj. Zauzima se stanovište, da se čita u Sedmogradska opet mora pripojiti Madžarskoj. Madžarska je spremna za slučaj da u Rumunjskoj ili u njenoj vanjskoj politici nastupi kakav preokret, koji bi iziskivao da Madžarska zaštići svoj život, zaustavi u Rumunjskoj. Isto je tako Madžarska spremna za odmah stupiti u akciju, ako bi nastupila takva situacija, koja bi iziskivala okupaciju onih teritorija, koji su nastanjeni madžarskim življem.

U RODO BODOM POKAMNKU NAJAZJ

Italijanske oblasti opozarjajo prebitvalstvo, da bo moralno dne 5. oktobra opolnoči pokamnki uro nazaj za 60 milijut. Narod, koji se odreće ma i jedne stopi krviju i znojem otaca svih natopljene zemlje nije dostojan da se nazivlje narodom

Madžarska prema narodnim manjinama

Na svom putu po Erdelju imao je grof Teleki prilike razgovarati i s predstavnimica narodnih manjina. On je izjavio, da će madžarska vlada voditi pravdu učinkovito i prihvatići manjinsku pretstavljaju prvu dužnost madžarske države u karpatskom bazenu.

Inteligencijom velika. Izbjimo djece svojih manjina da uđu u škole, da će moći učiti u njihovim jezicima, da učiće kriježnik od go-spodskih pobojaja ili kao advokat u naših parnicama. Narod neka služi i za službu njemu neka se spremi.

To je mučan i težak posao koji traži žrtve i odricanje, pa ga može podnijeti samo mojci prošet iskrešnim i žarkom lju-bavlju za narod i zemlju naroda svoga.

Pa kad već nama nije bilo sudjeno da izvršimo zadatu, koju su nam naši oci poslavši nas u velike škole, bili namijenjeni,

učinimo sve da naša djece postanu ono, što mi nije moglo. Vratimo ih narodu! Vratimo ih u selu iz kojih smo potekli. Vratimo ih kao ljudje česitne, počvorne i nesrebne kulture i javne radnije. Time ćemo se našljivo oduziti majčine domovine, koje nas je ovdučila majčinskom ljubavlju.

Pa neka bar tu zadovoljstvo imaju oc i djevojci naši: da su unuci njihovih postali pravi nesrećni, počvorni i čestiti narodni trudbenici, onakvi, kakvi su oni željeli da postanemo mi, sinovi njihovi.

ERNEST RADETIĆ

ODLAZAK ISTARSKIH RADNIKA U NJEMAČKU

Pula — Koncem prošlog mjeseca otputovala je u Njemačku na rad jedna grupa radnika iz raznih krajeva Istre. Istrani su otputovali u Veronu, gdje su se priključili jednoj tamоsnoj grupi, s kojom će proslijediti put u Njemačku. Iz Istre ih je otislo 57, a iz Verone 166. Istarski industrijalci poklonili su im odjeli i cipele, tako da su svu otisli u Njemačku tako reči uniformirani. Novine ističu, da ovaj odlazak istarskih radnika u Njemačku ima do pojača žive veze, koje se posljednjih godina sve jače učvršćuju između dviju velikih naroda, koji ujednjeni u oružju i u radu koraju u susret novom velikom dobu.

TUČA NA FORESTINI

Vizinada — U noći od 11 na 12 ovog mjeseca spustila se nad cijelom kraj tako strasna tuča, kokoće ljudi ne pamte. Sva okolica Kastelira i Svetog Nedjelje par je časaka potučena i sve je jednogodišnja mukra marinčica seljačkih ruku uništena. Otekuje se da će vlast pogodjenim seljacima, kolima je uništено sve, pružiti bako kakovu pomoć.

Vizinada — Sejlik Josip Košeto nазван Šupanac pripremio je mjesto za vještanje teških kukuruznih klipova, ali je tom prilikom nastradala, jer mu se je na ledju streljačka greda, koja umalo što mu nije prešla hrptenjaču. Računa se da će morati odlezati kakvih mjeseci dana.

Višnjan — 44-godišnja Marija Košeta rodom iz Višnjana a nastanjena u Višnildini nastradala je nosće škaf vode blagu u staji. Posklužnu joj se, pa je pala preko stepenica i slomila nogu. Povzano je hitno liječnik, koji joj je nogu metnuo u gips, pa će i ona morati odrediti tridesetak dana.

HARAĆENJE PO KOKOŠINJIMA

Pazin — U posljednje vrijeme učestale su bile provale u kokosinje po pažinskoj okolici. Konačno je uhvaćena družina, koja je te provale vršila. To su mladići Ernest Deltrepco, Antun Roko, Vinko Ladavac i Marijo Matic, koji su priznali da su pokrili kokos Jangeljin Vitaić i Ivanu Mičiću, Tomi Načinoviću i Josipu Luciciju, kome su osim kokosa odnijeli i desetak kunića.

NOVI OPĆINSKI KOMESAR U LANIŠU

Lanišće — Prošli mjesec izvršena je u upravi općine promjena. Na mjesto dosadanog općinskog komesara Scale došao je komesar Notari. Novog komesara čekaju, kako ističu novine važni zadaci: vodovod, melleracije, uređenje cesta, izgradba školskih zgrada i groblja i mnogo drugih stvari, koje stari komesar nije stigao da riješi.

NOVI AUTOBUSNI VOZNI RED

Krapan — Autobus koji vozi od Pule do Rijeke i natrag promjenio je svoj vozni red. Od sada odlaži autobus iz Pule : 4 sata popodne, dolazi u Krapan 4.45, odakle odmah proslijedi u Rijeku. Autobus, koji odlaži iz Pule u piominski luku krenut će u buduće u 5 sati popodne.

OBAVIJEŠT RIBARIМА

Pula — Interesirani ribari upozoreni su, da je ponovno stupila na snagu zabranjena svjećama, pa makar ove bile u maskiranu ili djelom pokrivene. Zabranjena je prema tome i upotreba tako zvanih albanskih svjeća.

CIJENA KUPUSA I JABUKA

Pula — Pokrajinski savjet za kopravice javlja, da je cijena crvenom kupusu utvrđena sa 90 centezima po kilogramu, a biranim jabukama po 2.20 litra kilogram.

PAO POD KOLA

Sveti Ivan od Šterne — Janko Fabac pokojnoga Petra iz sela Fabci pao je pod natovaren voz svijjena, pa su kola presko preko njega. Zadobio je teške teške ozljede, zrog kojih je morao biti prevezet u puljsku bolnicu, gdje sumnjava da bi mogao ostati na životu.

1600 TONA NIKLA POUVKLA JE DRŽAVA

Pula — Povlačenjem komada novca od 1 do 2 lire, koje završava se 31. oktobrom o. g. računa se da će država dobiti oko 1600 tona nikla, koji je potreban za ratnu industriju osobito za aviaciju. Italija je u godini 1938 moralna uvesti 3975 tona nikla. Kada bi jo zamjenjeni komadi novca od 20 i 50 centezima sa komadima od slijite akmonitale računa se da će država dobiti još daljnji 2800 tona nikla čime će biti za ovu godinu, potpuno neovisna od stranog uvoza.

TUDI U ITALIJI SE JE ZITO PODRŽILO

Trst, septembra 1940. — Ministarski predsednik Mussolini je odredil kmetijskom ministru smernice po kateri se bodo morale ravnat cene žita v. l. 1940. Cena, ki je vladni predsednik odredil za krušno pšenico, znaša sedel 187 lir za stat, riza 130, koruzi 120, ovni 135 lir. Ce primerjamo te cene z lanskim, se je podražilo žito sedaj za već kakor 20 odstotkov.

Vijesti iz rodnog kraja

TRŠČANSKI LLOYD MIJENJA IME

Nemu tome davno, što je u »Popolu d'Italia« izšao članak, koji pledira za to, da se ime trščanskog Lloyd-a, koje je stranog portijskog, zamijeni s drugim, talijanskim, utrošnjim izrazom. Tu je ideju privatnog i ravnateljstva Trščanskog Lloyd-a, tok ujastrijeg trščanskog pomorskih društava, pa je u tom smislu stavljen ministarski saobraćajni prijedlog. Na taj će način kažu novine — biti konačno udovoljeno davnom želji i same uprave društva i cijelog trščanskog građanstva, koje naročito u posljednje vrijeme hoće da se otrese svih izjevičnih titulica i egzotičnih naziva.

Ježica autorinja traži, da nestane imena »Lloyd«, koje nije talijansko. Prijedlobo riječi poznato je: neki galiski kavaran imenom Edward Lloyd, vlasnik kavane u Tower Street u Londonu, počeo se godine 1688 baviti pomorskim stvarima, interesirajući se kod mornara koji su stizavali u luku i otsjedali u njegovoj kavani, o brodovima, koji dolaze i odlaze, o njihovoj tonazi, teretu, koji prevoze i neope svinjama podcima, koji su se na pojedini brodove odnosili. Te je podatke uz novčane stote preprodavati onima, koji su se za interesirali. Četiri godine kasnije prešel se u Lombard Street, trgovčko središte, pa je počeo izdavati časopis, u kom je iznosio sve informacije o kretanju brodova. Taj je časopis nazvao Lloyd News. Nu budući da se vlasnik lista, kospodin Edward Lloyd bavio i politikom, koja nije bila vlasti potudna, to je vlast zabranila

list. Međutim je list 1726 počeo ponovno izdati kao Lloyd List, baveći se samo pomorskim osiguranjem.

To je početak jedne ustanove, koja je ubrzo zauzela golemu dimenziju i pretvorila se u veliko društvo za osiguranje i za registriranje brodova.

Slična poduzeća širom svijeta nadjavila su si ime Lloyd, valjda vjerujući, da riječ ima značenje operacija, koje su ona vršila.

U Trstu je godine 1833 osnovano društvo, koje se počelo baviti osiguranjem brodova po engleskom uzoru i nadjevo si je imeno Lloyd. Kako je tada Trst spadao pod Austriju i bio tako reči jedina austrijska luka s ogromnim zaledjem, to se i državu prozvalo Austrijskim Lloydom.

Tri godine kasnije društvo se osim osiguranjem počelo baviti i brodarstvom uopće, zatim stampanjem knjiga i časopisa i konačno brodogradnjom. Naziv Lloyd učela su kasnije i mnoga druga društva kao Lloyd Sabauda u Genovi, Norddeutscher Lloyd u Hamburgu, Lloyd Brazi u Rio de Janeiro itd.

U posljednje vrijeme započelo je u Italiji generalno šišćenje svih egzotičnih i stranih naziva, da ih se zamjeni originalnim domaćim narodnim izrazima. Nestajale su hoteli i pensione, »waggon-lits« i »waggon-salona«, »buffeta« i »garaz«, a nestaje evo, kako vidimo, i starog Trščanskog Lloyd-a.

U posljednje vrijeme započelo je u Italiji generalno šišćenje svih egzotičnih i stranih naziva, da ih se zamjeni originalnim domaćim narodnim izrazima. Nestajale su hoteli i pensione, »waggon-lits« i »waggon-salona«, »buffeta« i »garaz«, a nestaje evo, kako vidimo, i starog Trščanskog Lloyd-a.

Popodijenje higijenske razloga, predvsem zelo važen osnovni doprinos u brodima za samostalno oskrbovanje, koga zahtjeva u tem pogledu, da se izvrši prava občina mobilizacija, pravijo listi. Kratke hlače ne bodo same pristupeći materijalno temeljno oslobodile ljudi, ne potrebni neugodni buržujski dolgi hlače.

Popolo di Roma piše, da prihodnja zimska sezona ne smje zabraniti ostvariti nove moške noše, katero bodo prevezeli Italijani.

Kampanja proti tujim besedam, pa sedam, ni oni končana. Italijanska zimska sezona ne smje zabraniti ostvariti nove moške noše, katero bodo prevezeli Italijani.

Italijanski hotelijer je odločio, da se moraju vsa tuga imena na hotelima penzionih itd. odstraniti u zamjeni s italijanskimi. Prav tako tudi mora izginuti besed zhoće, ki jo bodo zamjenjali za zbergoce. Za five o'clocks i dancinge ne se vede pravni izrazovi.

Italijanski olimpijski komite je odredil, da ne prizna već rekordov, ki bodo izraženi v jardi, stopah itd. Prav tako bodo zamenjali sbari, ki naj se odstoji imenuje »libo«.

Javna dela v novi občini Rasi

Trst, septembra 1940. — Po zasedanju delegacije za avtarkiju, ki se je vršila dne 13. t. m. in kateri je prisostvovali tudi ministarski predsednik Mussolini, je ves italijanski tisk prinesel kratke i dolge slavospevne modi kratkih hlač. Uvede kratkih hlač podprtavajo listi ne samo iz higijenskih razlogov, temveć tudi ker to predstavlja »patriotsko moško oblike. Patriotsko u toljku, ker zanje treba manj blaza. Kratke hlače bodo predstavljale glavno propagando, ki bo dominirala na bližnjem savtarločnem tednu in naj bi enkrat za vseč odredile moško modo ter tako uvedla parolo počasnosti italijanskih proizvodov in prihranke u materjalu. V zvezi s tem so trgovska društva obvestila svoje tovarne in krojačke delavnice, da pričnejo z izdelavo kratkih hlač. Vse trgovine moški oblek bodo postavile u izložbe na viđeno mesto kratke moške hlače. Toda ostalo ne bo samo pri tem. Ves tisk bo tem pisal, dnevnik bodo pričinile oglaše in slike ter priporoči za kratke. Uvedba pa bo poleg že za-

beleženega higijenskega razloga, predvsem zelo važen osnovni doprinos u brodima za samostalno oskrbovanje, koga zahtjeva u tem pogledu, da se izvrši prava občina mobilizacija, pravijo listi. Kratke hlače ne bodo same pristupeći materijalno temeljno oslobodile ljudi, ne potrebni neugodni buržujski dolgi hlače.

Popolo di Roma piše, da prihodnja zimska sezona ne smje zabraniti ostvariti nove moške noše, katero bodo prevezeli Italijani.

Italijanski hotelijer je odločio, da se

moraju vsa tuga imena na hotelima penzionih itd. odstraniti u zamjeni s italijanskimi. Prav tako tudi mora izginuti besed zhoće, ki jo bodo zamjenjali za zbergoce. Za five o'clocks i dancinge ne se vede pravni izrazovi.

Italijanski olimpijski komite je odredil,

da ne prizna već rekordov, ki bodo

izraženi v jardi, stopah itd. Prav tako bodo zamenjali sbari, ki naj se odstoji imenuje »libo«.

JEDINSTVENE CIPELE ZA SVE GRADJANE

Pula — Prefekt istarske pokrajine upravio je općinskim načelnicima i drugim kompetentnim vlastima ovu okruglincu: »Ministarstvo za korporacije obavještuje, da su tvornice cipele započele s produkcijom i prvimi dobavama muških i ženskih cipele jedinstvenog tipa, kolima će ove jeseni biti opskrbljeno svim dućanima, zbrojeno da bi mogli udovoljiti potražnji općinstva. Vodite brigu o tome, da sve trgovine cipele, čim dobiju takove cipele izlože pojedine type u izložbini i naznače njihovo cijenje.«

Sa prvim septembrom uše su dakle u promet jedinstvene cipele, koje se u velikim množinama proizvode, kako bi njihova proizvodnja bila što jeftinija. Te su cipele namijenjene širokim masama radničkim i činovničkim i uopće svima koji moraju danas uslijediti teških vremena, stedjeti.

DOBICEK RAŠKE PREMOGOKPNE DRUŽBE

Trst, septembra 1940. Italijanska radarska družba za izkoriscenje premođovnika »Arsca« s sedežem u Trstu, ki je v posesti državne premođovne družbe ACAJ-ki ima kapital 100 milijonov lir. Je dosegla lani 163 milijonov lir brutto dohodka proti 14,2 milijona v brežnjem letu. Cisti dobitek družbe je znašal 3,4 milijona lir.

STEVLINI PREKRŠILCI ZATEMINITVE NIH ODREDB

Koper, septembra 1940. — Tržaški lenti so prinesli te dni dolg seznam imen končana, jih bo država prepuštila občini, odnosno pokrajini, in sicer brezplačno, toda pod pogojem, da bodo vedno določena za javno korist.

Ker je bil istostanski določen znesek 42.000,00 za drugo občino, odkoder dobita Italija počesno, namreč za Carbiono, je jasno da gre predvsem za delo, ki naj omogoči čim izdatnejše izkoriscenje teh premogovnikov in s tem zmanjšanje uvoza v dosegove avtarkije.

VLAJKA GA JE POVOZIL

Matične, septembra 1940. — Ko je šel Rafael Kinkela, čevljar, star 41 let preko zeleničkih tračnic, ni opazil, da mu se bliza vlač. Pri tem ga je se vratil, ker je imel na ramu težko cujo polno usnja. Lokomotiva je zadelo čevljarija z vso silo in ga vrgla ob v stran. Vlačvodija je vlač tako ustavljal. Z avtomobilom so ga takoj pripeljali v reško bolnišnico, toda kralnil potem je revž izdihnih vseh stenilnih ran.

80-LETNICA IVANE ŠVAB

Sv. Kriz pri Trstu, septembra 1940. — Še žila in zdrava je te dni praznovala 80-letnico svojega življena Ivana Švab. Zelimo je za mnogo sretnih let!

PISMO IZ TRNOVEGA

Trnovo pri Il. Bistrici, septembra 1940. (**) Po dogodnjem izjavu smo dobili ob koncu bojeti nekaj lepih dñi, tako, da nam spravljanje ovate ni dešalo posebnih preglavie. Lepo vreme nam je bilo deloma naklonjeno tudi ob zetvju da smo pšenico in drugo žito lahko spravili pod streho. Kljub temu, da si od letošnje žete nismo obetali bogje, kaj smo bili ob mlačev razočaran, kajti zrnatija je za polovicno manj od lanskega pridelka (in še ta bi na bili kaj prida).

NEPOSTENI DIMINJACAR

Zmīn — Dugo je godina tome, otka ko je Vjekoslav Sugar, diminjaca po Zmīnji, čistči diminjaka po Zmīnji, ali da mu se nije nikad dogodilo slučaj, da visoko u diminjaku opazi na čavlu krasan prisut od netih osam kila, koga je doveo u napast, da ga privođi i odnesa. I zaista Sugar pogradi pršt odvuje ga na krov i baci s krovu ravnou grmlje, koje je bilo nedalo kuće, u namjeri, da ga na večer krišom odnese. Medutim je Bogesic slučajno opazio da mu je pršu nestao iz diminjaka i on je cdmah posumnjao na diminjaca. Vršljajući oko kuće opazi pršt u grmlju, ali ga ne podlže, nego obavijesti o svemu karabinjere, koji su na večer stalli u zasediju. Tek sto se smrkojevno vidično opoznila diminjaca, kog je stao sutijati u grmlju. I baš kad je htio da ispruži ruke, da odnese spremljeni pršt, pojavi se iz grmlja karabinjerske ruke, koje ga ukliješte i okuju u lance. Nemajući kuda neposteni je diminjaca priznao krvicu, pa je ovih dana izveden pred sud, kog je osudio na 6 mjeseci zatvora, u skladu s 600 lira globe.

UPOKOJITEV

Gorica, septembra 1940. (**) Pred časom je Istra poročala, da je bila upokojen šempaski župnik Mila Kragelj, sedaj pa je bil, tudi na lastno pršo. Uspokojen župnik v Osek, Franc Franke. Kot upravlja šempaski župnik se nadaljuje svojo župnijsko, tako bo tudi oseški ostal na dosedanjem mestu kljub upokojitvi. Pod oseško župnijsko spada tudi božje potpolna cerkev Matice Božje na Vitovnici, ki leži precej visoko pod Trnovskim gozdom (z nekakovo nižje ležeče istoimensko vasico), radi česa je upravljanje ne župnika naporno, zlasti za 66-letnega župnika Franketa. Če mu bo zražljano zdravje dopuščalo, da bo v zražljaju v upravljanju župnije se lotil dnu, bo prihodnje leto v septembru praznoval 40 letnico svojega prihoda v Osek.

NOV ŽUPAN V IL. BISTRICI

Za podešata v Ilirske Bistrice je bil imenovan Salvatore Giordano, karabinerski kapitan I. raz.

DEVETGODIŠNJI DJEČAK SPASIO DRUGA

Plomin — Prošli mjesec umalo da se nije u plominjskoj luci utopio dječak Peter Cekin. On je hidao obalni prometniki riblec u vodi, pa mu se je omakla noge i on je pao u more, gdje je voda duboka preko 4 metra. Kako nije znalo plivati počeo se utapljati. U tom je času prolazio onuda drugi jedan devetgodišnji dječak, koji videći što se dogodilo, skoči bez promišljanja u more, pogradi utopljenuku za ruku i stane ga vući. Kako medutim ni sam nije znao dobro plivati, počeo je i on tonuti i bili vjerojatno obojica nastradali, da nije u to slučaju našao finansijski brodil, koji je dječake spasio.

NOVI LIKVIDATORJI VIPAVSKIH HRANILNIC

Trst — Z odlokom vodje fašizma it. načelnika vlade kot predsednika ministarskega odbora od 7. septembra so bili zamenjeni dosedanjim likvidatorji Kmettske hraničnice v Črničah. Kmettske hraničnice v Lokavcu in Kmettske hraničnice v Sturjah. Za novega likvidatorskega komisara vseh treh zavodov je imenovan neki dr. Eno Pascoli.

OTKRITJE ČLOVEŠKEGA OKOSTJA V JEZUITSKI CERKVI

Trst septembra 1940. Pri gradnji proletaškega zaklonišča so delavci naleteli v enem delu podzemlja jezuitske cerkve na še dobré ohranjeni kostnici, ki ga je prisijati kakemu duhovniku iz 18. stoljetja. Najdbja je vzbudila v Trstu prečišnje začinjanje.

CIJEPLJENJE PROTIV KOZICA I DIFFERIE

Rijeka — Od 15 rujna do 15 listopada vrste će se na Riječi ciapljenje djece rođene 1938 i u prvoj polovici 1939 protiv kozica i differie. Osim ove djece moraju pristupiti ciapljenju i sva ona djece, koja su već bila ciapljenja, ali im se ciplje nije primilo.

VESTI IZ AMERIKE

Cleveland. — V bolnišnicu je premisila Frances Rupnik, starja 58 let in rojena v Slavini pri Postojni na Notranjskem. V Ameriki je bila 36 let in v Clevelandu zapušča dva sina, dve hčeri dva brata, in sestro. — Winsor Heights, W. Va. USA. — Dne 16. junija je v bolnišnici umrl Jakob Kenda, star 65 let, doma iz Tolminja.

ANTUN ŽUŽIĆ ZVAN BUČA, VODJA VLADA POLITIČKE BILJEŠKE

(IZ BILJEŽAKA TALIJANSKOG PO VJESNIČARA CARLA DE FRANCESCHI)

(Svršetak)

Medjutim si je dao napraviti vrlo žestoku tužbu protiv obitelji Polesini, upravljenu caru i odlučio je osobno otići, da ju istome preda. Porabiti novac za put prema Okružju, koji mi je on imenovao načinčivi mi, koliko mu je koji dan, djeleme u Trstu od osobe, koju mi nikako nije htio otkriti, ali za koju držim da je bila don Juraj Dobrila iz Timana, koja je kasnije postao biskupom. Car se je nalazio u Senburnu. Buča, kako mi je sam pričao, bacu mu se pred noge govorče: "Veličanstvo! Predlažem Vam ovu žalbu proti markizima Polesini iz Poreča, koji su najveći revolucionari te prijatelji Vasi i čitave Austrije, pa tražim pravednost protiv ovih moći tvrdokornih progonača! Nato mi izloži na svoj način odnosne između sebe i Polesini-a nastojeći osobito da ih prikaže kao najpogibeljnijih hrvatskih. Dobivši od cara odgovor, da će dati ispitati stvar i da će biti pravdi udovoljevati, povrati se kući vrlo zadovoljan te očekivaše iz dana u dan, da vidi Polesini-e pojhapse. Našavši se medjutim razočaran u svojim nadama, odluci da si sam pribavi pravednost. Stao ih je terrorizirati prijetnjima smrću, koje im je slao u anonimnim pismima, tako da se nijesu usudjivali dolaziti u svoje posede nego rijetko kada i uz najveći oprez. Započeo je i zlobna očetečivanja. Jedne noći bio je posjećen jedan lijep nasad dušova, druge noći bilo je zapaljeno nekoliko sjenika, poslje je bila pokošena nezrela žetva izrasta na poljima, koja je on prije držao a koja su bila drugima izdانا u zakup, na to je ubiljen i Bački nadglednik Tommasini-je, dan od najljepših volova. Poslije je pucalo 6 ili 7 individuus noću u spavaču sobu potonjemu tako, da su se kuge probijali prozore, zabilje u zid malo iznad njegova kreveta, to isto je učinjeno i nadglednik dvorca u Sv. Ivanu. Jedne druge noći podmetuta je bila vatra pod gromadu drva u dvorištu dvorca, da se zapali zgrada, ali su srećom drva bila sirova i vatra se nije potpuna razvila. Slijedili su drugi slični atentati. U glavnom Buču ih je dozvanih izravniti s vlasti u svrhu pomoći popustiti i bojicati se po svoj prilici obnovne procesa napoditi se s mojim djecom.

Pisac sam navodi, da je sporu posjetio kroz nekoliko generacija u našoj obitelji i da su njihov oca, neispunjeno se želja, Polesini prislišali na potpis ugovora, pogubnoga za nj. Približavalo se naime oslobodjenje seljaka iz feudalne potinjnosti, te agrarna reforma iz god. 1848., pa su otito, da izbjegnu agrarnu reformu, tražili onakvi pismeni ugovor, koji isključuje taj posjed ispod agrarne reforme. Po priđanju mog još živog oca na tom posjedu i po predaju bio je učepće vlasnički vojnik posjed sasvim slobodno i bogatog seljaka u feudalni kmetstvu, a kasnije zakupni odnosa. Otuđa i ona ogorčena dugotrajna borba mog djeđa na život i smrt za pravdu i pravedost.

.

Pravu istinu je danas teško, upravo ne-

moguće ustaviti, ali djed kao uopće nije

seljak u ono vrijeme ne bi se tako

takdoršto i ustvario upistu u nejedanku

borbi s mogućinama, kakvi su bili onda

Polesini u Istri, da nije bio skroz nevjeren,

je pravo i pravednost na njegovoj strani.

Died je svoje izlaganje pred sarem za-

počeo orak: "Veljantvo, velika riba jede

veliku ribu." «Treći put je zbilja posao u

Buču na bijenje raka, te je tamo umro i

potopan.

Ispak sam pisac vrlo zahralan, što nam je, makar i na ovaj način, sacuvao uspo-

menje na našoj državi. Kao već priznati hi-

storik, bivši talijanski poslanik za Istru i

u carskom vijeću u Beču i uopće uva-

žavan i poštovan kao visi sudac i visoko

rodica.

KULTURNI PREGLED

K RAZSTAVI RIKA DEBENJAKA

Riko Debenjak, rojen umetnik, velik talent, koji mnogo obeta... da, tako smo brali zadnje dne u slovenskih časopisih, ko je bila 15. t. m. pod okriljem Društva slovenskih likovnih umetnikov u Jakopitevem paviljonu u Ljubljani, u prisnosti zastupnika oblasti in kulturnih ustanov in lepega stavlja rojakov otvorenja prva kolektivna razstava njegovih u Sloveniji. Večina nas ga do sedaj ni poznala, ni vedela da je naš, da je u prihodu v Slovenijo močno ojačal vrosto naših umetnikov in javnih delavcev. To na tudi ni niti čudnega, saj se je šele pred dobrim pol letom vrnil v Slovenijo — na praz domačine, po dolnih letih učenja, trpljenja, snovanja, dela in sporočevanja u inozemstvu. Mogče da ne bi se sedaj imeli prilike ogledati si njegovega dela da ni posegla v mesku krsta usoda. Gotovo je še s kačjo bolezni iz težkih dñi pomanjkanja v Pariz pri seljaku Ljubljano, kjer je omagač ter se moral že pred dobrimi dve meseci zateči v bolniču po pomoci sedaj leži ves nesrečen, ker ne more delati, v zavodu za novotvorbo.

Riko Debenjak se je rodil 1908 v Kanalu pri Gorici. Po dovršeni realki v Ljubljani je nekaj časa v Ljubljani tudi služboval. Toda s tem ni bil zadovoljen, ker je v sebi etui klic — klic slikarske umetnosti. Bil je vztrajan v likovni sredstvih, da si omogoci nadaljnji študij in končno mu je uspelo, da se je vpisal na umetnostno akademijo v Beogradu, ki jo je dovršil z dobrim uspehom. Takoj po dovršeni šoli je priredil v Beograd razstavo svojih del, ki je doživel velika nenavadnja uspeh (o razstavi so prinesli kratka poročila tudi slov. časopisi delo, tako da je lahko takof odšel v Pariz da se iznopolni).

Vselj razstavljenih del je 68, poleg par skie, ki jih v katalogu niso naznačene: od 25 v olju, 10 akvarelov, 8 v kredi, 4 v tinta, 8 radiranek, 5 tušev, 5 v oglju in 3 slike s svinčnikom. Že ta raznovrstnost je zgovorna priča o njegovih vsestrani izložanosti in res se tudi ne more odločiti katera od razstavljenih tehnik je boljša odnošno, v kateri je ustvaril boljša dela, predvsem pa se odlikuje v oglju, krediti in oglju, s katerimi je tudi najjače zastopan. Dominantni sta tako po mo-

tivu, kakor tudi po obsegu dve ogromni slike v olju, kakšnih danes nismo več

obrazovan čovjek, ipak se nije mogao oteti dubokom dojmu, udovoljenju i simpatiji koju je jedan naš neukl hrvatski seljak u Istri prije 100 godina svojom litošću i dušom nadarenosti u njemu i nehotice posudio, te ga pišudi 30 godina kasnije kao starac svoje "Memorijalni autobiografija" pod 1883. godišnji dan u pameti i smatra vrijednim da uspomenu na nj i njegovu herojsku borbu za rodjenu grudu sčuvati budućim na-

raštajima.

Zbilji su u stara vremena morali, sanjivati seljake plene ili zadržati u državi po potku iz zapadne Bosne, iz okolice Jajca. Kao hrvatski vojnici borči se s turcima slobom morali su usmrtiti — danas se tome kroz evakuaciju — tako da ih imaju u Slavoniji oko Županje (nedavno sam se

da, postoji jedno selo Žužić i u okolici Jajca), ima ih i u Černi Gori, a pripovedi su mi ih i u Bratislavu u Slovenskoj,

da tamo u okolici imade nekoliko selo Žužić, koji su bila u Bosni evakuirani za vrijeme turske provale u Bosnu na posjedne veličine otoka Bratislavu.

A u zapadnoj Istri su isto tako dva sela Žužić, jedno u Svetu Ivetu od Sterne, a drugo u okolici Dobrava.

Dan su to emigranti odnosno evakuci irici iz Hrvatske, odnosno današnje zapadne Bosne pre Turcima, kao i gotovo svih Hrvata t. v. Vlasi, t. z. jugozapadne Istre svjedoci činjenica, što su u glavnom sačuvali svoje štolsarsko narječe napravljeno istom stanovnicima Istre, koji su čakari, a isto tako su sačuvali amo tam i lantu uspomenu na borbe s Turcima, kuo i svoj borbeni i ratnički duh, te veliku ljubav za oružje. Do prije 40 ili 50 godina načinio se je u Vlažiću još starinsko oružje, istog kasto ka i danas ima u posjedu predstavnik učitelja Štefana Štefana, a isto tako spasio svoj spaljiti

Bilo bi potrebno, da pitate i od stanovitih praktičnih koristi, da se Zavod za proučavanje seljaka i narodnog života pri Gospodarskoj štoci posveti najtemeljnijem proučavanju povijesti hrvatskih seljaka u seljaku. Ako nema sigurnih povjesnice, dokumenta, moglo bi se ustavitić iz usmene predaje, iz sačuvanih starinskih predmeta, crkvenih zapisa, iz obitaja, govornosti, po tipovima ljudi, načinu obradivanja polja, po imenima njiva, livađa, šuma i vinograda, načinu gradnje kuća itd. Otkuda pošte, koje naselje i gdje mu je bilo staro središte, te kako su se snasli u novim prilikama. Bilo bi to vrlo interesantna povijest hrvatskog kolektiva, od najstarijih predstavnik, a i u duhovnom i materijalnom (socijalnom) pogledu i da i da-je ostanu grana hrvatskog stabla.

ING. KOŠUTIĆ O PRIVRELJU M REFOR- MAMA

Povodom glasina, koje su se u posljednje vrijeme pronosile u državi i inozemstvu da će se u Jugoslaviji uvesti neke reforme po stranim uzorima, ing. Košutić, podpredsjednik HSS, dao je na godišnjoj skupštini Saveza zadruga Gospodarske Sloge, izjavu u kojoj je pobio sve te glasine.

Ing. Košutić naglasio je da se novi privredni porekad kod nas može bazirati samo na zadružnoj osnovi. Jer to najbolje odgovara našim zahtjevima i potrebama. — Zašto bi mi potoci sada eksperimentirati na privrednoj poljuri — rečao je ing. Košutić — kad je zadružarstvo kod nas dobro rezultate i pomoći nam, da često prebrodim velike potiske. Osim toga — naglasio je ing. Košutić — zadružna organizacija odgovara pših hrvatskoga naroda, našem političkom slavljanju i našim moralnim snagama. A osnovni je predavci svake reforme, političke, gospodarske i kulturne da odgovara duhu i potrebi u potičivoj sredini.

Imitiranje ludjih uzora nije nikad dovoljno rezultate u sredinama, koje nisu su bife pripravljene. Nic dakle provedivo da se u ovoj državi proveđe korno-ratni sustav.

POTREBA OSNIVANJA ZAVODA ZA PROUČAVANJE Hrvatske BANOVINE HRVATSKE

U članku »Bibliografija o Štokcima i Bunjevcima u Hrvatskom Dnevniku« od 22. IX. pisan Stjepan Bartolović iznosi svoje prijedlog o osnivanju zavoda za proučavanje života Hrvata u inozemstvu pa kaže:

U vezi s ovim člankom mora se ponovo pokrenuti pitanje Hrvata, koji žive u inozemstvu, odnosno izvan banovine Hrvatske. Svakako bi mjerodavni faktori morali o njima voditi jednu sestransku brigu, jer njihov život, njihova materijalna i duhovna kultura ne smije biti za nas nepoznanica, jer ona sačinjava dio naše sveopće hrvatske kulture. U tu svrhu bi se trebalo osnovati centralni banovinski zavod za proučavanje i pomaganje Hrvata izvan banovine Hrvatske, koji bi imao zadatak da prikupi potrebne statističke podatke, da preko hrvatskog sveučilišta i akademije, Gospodarske Sloga i Seljacke Sloge, poradi otoča, da se i ovi Hrvati potpuno upoznaju i u duhovnom i materijalnom (socijalnom) pogledu i da i da-je ostanu grana hrvatskog stabla.

CILJEVI NJEMEĆKE VANJSKE TRGOVINE NA JUGOISTOKU EVROPE

U zagrebačkim »Novostima« objavljen je članak Dr. Maksa Iglnera o ciljevima njemacke vanjske trgovine i specijalno njezine ekspanzije na evropskom jugoistoku. Dr. Iglner medju ostalim kaže:

Odnos Njemačke prema zemljama evropskog jugoistoka i posljednjih godina sve intenzivniji međusobni gospodarski promet naročito služe tome, da se pojmu »životni prostori pravilno prikazuju. Njemačka i zemlji jugoistoka činjavaju zajedno jedan životni prostor, koji uz istodobnu obazrovost prema interesima Italije svim zemljama, što sudjeluju, pruža široke gospodarske mogućnosti dopunjavanja, i koji omogućuje uz razumnu priravnost svih zemalja da suraduju, da najpotrebitije potrebe međusobno i u velikom opsegu pokrivaju. Kod pojma »životni prostor« ne radi se dakle o prostoru, u komere Njemačka želi živjeti ili kolonizirati, već s kojim Njemačka želi živjeti i voditi gospodarstvo i s kojim se praktično želi uzajamno upotpunjavati.

POLJSKA VLADA NI V VOJNI Z ITALIJOM

Poljska vlada, ki se je po porazu Francije zatekla v London, je te dni da-ja po svojem predsedniku Sikorsku-mu zelo zanimivo izjavu glede sedanjih sovražnosti: Predsednik Sikorski je izjavil, da se sedanjia poljska vlada na Angleškem ne nahaja v sovražnem stanju z Italijom. Poljska vlada se torej bojuje samo proti Nemčiji, ne pa proti zaveznicu Italiji.

SVAKO DIJETEIMA PRAVO DA SE ODGAJAJE U DUHU SVOGA NARODA

Direktor nove njemacke gimnazije u Zagrebu g. Ivan Kühn održao je prigodnom otvorenju njemacke gimnazije značajan govor u kom je prikazao kako svako dijetje ima pravo, da se odgaja u duhu svog naroda, i u svom materinjem jeziku. Jezik je forma, u kojoj se očituje duh naroda i predaje od koljena na koljeno. Dužnost je i roditelja, da duševna dobra svoga naroda preko omiljene dalje predaje. Kako pojedinci, tako i narodni putem svog jezikla vrši izmjenu duševnih dobara. Samo pojedinci treba da nadiju granicu učenja stranih jezika. Misli se mogu izražavati na tudijem jeziku, ali čuvatva i volja same na materinjem jeziku. Končno je g. direktor spomenuo, kako će od te škole imati kulturne koriste i Nijemci i Hrvati

VIJESTI IZ DOMOVINE

Umro je dr. Fran Barac

U petak, dne 20. o. m., umro je u Zagrebu u 68. godini života bivši profesor teološkog fakulteta hrvatskog sveučilišta, kanonik prvoštolskog kaptola zagrebačkog hrvatski političar i rodoljub, dr. Fran Barac.

Dr. Fran Barac bio je član Starčevićeve stranke prava, i ujedno član Jugoslovenskog odbora. Za vrijeme rata on je jedini, kao katolički svećenik i rektor zagrebačkoga sveučilišta smio putovati u inozemstvo, pa je tako podržavao vezu između svih tadašnjih vidjenjih političara i domovina i Jugoslovenskog odbora u emigraciji. Bio je velik prijatelj istarskih predstavnika Špinčića i Laginje s kojima je mnogo radio i saradljivao i za vrijeme rata, a i kasnije, naročito sa drmom Laginjom u tadašnjoj Hrvatskoj Zajednici.

Dr. Fran Barac bio je poznat kao čelik značaj, nesrećan i požrtvovan rodoljub, vanredno radilan, koga ni najveća razočaranja nije mogla skršiti.

Neka je moj trajan spomen među ljestvinama, za koje je naročito za svjetskoga rata mnogo dobra učinio.

JEDNO VJENČANJE

U Splitu se je prošlo suboto vjenčanje poznati naš novinar g. Toma Rojnić, rodom iz Modulina, sa poslodajcom Slavkom Jelaska iz ugledne splitske obitelji. Kumanović su za mladenku trgovac iz Splita g. Jerko Aljinović, a za mladoženca dr. Mirkovo Vratović, koga je zastupao odvjetnik g. dr. Rudolf Peterlin.

Srđano čestitamo!

SPLITSKI DOGOVOR MED NAŠO DRŽAVO IN ITALIJO IZ LETA 1926.

Italijanski uradni list od 14. avgusta objavil zakon od 29. marca 1910. s katerim italijanski senat in zbornica olobruje dolobelo dogovora ki je bil sklenjen med našo državo in Italijo leta 1926. V Spisu Dogovor sliči prečasom u našem listu omenjenemu dogovoru glede ukratkarj lastinskih pravic ob državni moći v Sloviji. Sedanj dogovor urejuje razdelitev premoženja prejšnje Kraljevine Dalmacije. Dogovor jo se stavljen v srbo-hrvatskim in italijanskem jeziku, vendar velja italijansko besedilo, na dodoljnico. Dogovor stopi v veljavno, čim bodo izmenjane ratifikacijske liste. Zanimivo so imena oseb, ki so sklopili dogovor: na italijanski strani so bili E. Smiric (Smirich), G. Lubin in G. Jerković (Jerkovich), na naši strani pa St. Metelčić, M. Medini in J. Corleazzo-Jablanović.

JUGOSLAVENSKI NIJEMCI ZA SVOJE ŠKOLE

Njemački list »Deutsche Volksblatt«, koji izlazi v Novom Sadu, javlja, da su 1. o. m., kad je odprt »Dan žrtve za njemačke škole« u Dunavskoj banovini, Nijemci u 55 općina te banovine sakupili 529 tisoča 164 dinara priloga za njemačke škole. List kaže, da će se sabiranje priloga i dalje nastaviti.

France Bevk:

Čas, ki hodi z berglami

Ob petdesetletnici našega pisatelja Franca Bevka prinašamo kot prispevki k njegovu jubileju to črtico, ki je izšla v »Našem glasuc v Trstu 1. 1927.

Poznate čas, ki ima peruti? V jetniški sem spoznal čas, ki hodi z berglami. Počasnejši je bil kot senca, muke pola in nelzbezen. S trpkostjo in srdom smo ubijali drug drugega v sebi, časa nismo mogli ubiti. Ko smo se dvignili v jutro, smo ga bili že siti, ko smo legli, je bolzel z večjo počasnostjo mimo nas in nam ubjal spanje in sen.

V celico z dvema oknoma smo bili zaprti štirje budodelci. Nekatere dni smo molčali vsi štirje in hodili od stene do stene. Koraki so postajali ob begotnih mislih vsak hip hitrejši. Zdela se je, da hočemo prehiteti počasi polzeče minute, ali da jim mi predpisujemo nagon s svojo hojo. Nenadoma se je kdo predramil iz misli in dejal: »Hodimo počasnejše. Danes ne pridemo do konca...«

Okno se je prileplilo na visoki obli stropa, bolj iz želje kot iz prepričanja je govorila duša skozi usta:

»Enajsta ura jec.

Ta, ki je pogledal skozi okno na senco, ki je delila desno krilo poslopja v dve polovicici, je dejal iz izkušnje:

»Jedva deveta je minula.«

MANJINSKI PREGLED

NARODNOSTI U MADŽARSKOJ

Beogradska »Ravnopravnost« donosi novi statistiku narodnih manjina u današnjoj Madžarskoj: Prema madžarskim statistikama u Trijanonskoj Madžarskoj bilo je 92% madžarskog stanovništva, dok su ostali dio stanovništva sačinjavale manjine, u prvom redu Nijemci (5,5%) i Slovaci (1,2%).

Poslike prve arbitraže Madžarskoj je pripojeno 200.819 Slovaka, a u zauzimanju Prikarpatske Rusije Madžarska je dobila 549.000 Rusina. Već u Trijanonskoj Madžarskoj je bilo 233.141 slovackih govoraca državljana, doslovali sami tvrde da je ta broj iznosio 300.000. U Madžarskoj dakle ima danas oko 600.000 Slovaka, kome broju treba dodati još 35.000 Slovaka koji žive u dijelu Transilvanije, koji je pripojen Madžarskoj. U madžarskoj Transilvaniji živi 1.305.000 Rumunija i 72.000 Nijemaca. U Madžarskoj je još ranije bilo oko 25.000 Rumunija. Stanje manjina u novoj Madžarskoj pokazuju nam slijedeće brojke: Rumunija 1.320.000, Nijemaca 600.000, Slovaka 635.000, Rusina (Ukrainaca) 550.000 i Jugoslovaca 165.000. Ukupno svih manjina 3.280.000.

Madžara je 7.590.000. Od čehoslovačkih Madžari dobili oko 650.000 (od ukupnega broja Madžara u Čehoslovačkoj 692.000 jedan do ostao je u Slovačkoj) a od Rumunije 968.000 Madžara. Broj Madžara iznosi dakle oko 9.377.000, a broj manjina 3.280.000.

Ukupan broj stanovnika iznosi oko 12.557.000. Prema tome manjine sačinjavaju 26,1% ukupnog stanovništva, što znači da više nego jedna četvrtina stanovništva Madžarske pripada stranim elementima. Treba istaći da se ova kalkulacija osniva na kombinovanim podacima čehoslovačke, madžarske i rumunjske statistike za godinu 1930. Ovaj razmjer bio je za madžarski element još nepovoljniji, kad bi se manjina ubrajala i u Jevreje, čiji je broj još u Trijanonskoj Madžarskoj iznosio 550.000. Samo prisajdenjenjem Transilvanije broj Jevreja u Madžarskoj povećao se za 148.549 duša. Ako dakle izdvajmo Jevreje iz broja Madžara, broj Madžara iznosi oko 8.600.000, a broj manjina oko 4 miliona.

ULAZCIZI SE UVODI SAMO NJEMAČKI JEZIK U RIJEČI I PISMU

»Deutsches Nachrichten Büro« javlja iz Strassburga, da je šef civilne uprave u Alzaciji, župski vodja Wagner, izdalo naredbilo, kolom se u svim javnim uredima u Alzaciji uvodi isključivo njemački jezik u riječi i pismu. Alzaško stanovništvo ima se služiti isključivo njemačkim materinim jezikom. Na svim poduzećima i tvornicama, koje imaju svoje sjedište u Alzaciji, a čija su imena sasvim ili diplomično francuska, imaju se ti natpisi zamjeniti sa njemačkim natpisima.

Ispod pepele spomina je vstala bajka, ki je pripravljena mati svojemu sinčku, bodočemu budodelcu:

»Živel je oče, ki je imel tri sinove...« Od svoje mladosti nisem poslušal bajk s tolkšinskim zanimanjem in poboznostjo. Vsaka beseda je z dvojno močjo trepetala v duši. Slednji prizor sam že imel podaljšan do neskončnosti, v delgo vrsto tistih dñi, v katerih se je bajka godila.

Kadar je ugasnil glas pripovedovalca, je stal pred oknom hromec čas, premaknil se je bil jedva za korak. Skozi omrežje je legel na dušo ko strup in jo razjedal. Stirnlindvajset je praznoti kakov v vesoljstvu pred stvarjenjem.

Dva izmed nas sta se sprijela in metala na tleh. Dva rokoboreca, zagrizena drug v drugega; ne iz sovraštva, iz dolgočasa. Hropala sta in se premetavala, rdeča in zaripla v obraz, ležala sta drug na drugem in se valjala. Boj je vršil dobro, brez krika in besed, da ne bi prišel kdjo in ju odpodil od igre... Ostali smo sedeli na posteljnikah in zrili; ne radi borbe, ki je bilaagnusna, ampak radi polzečih minut, ki jih ta hip nismo slišali.

Dva sta igrala polovicu dne damo, drugo polovicu pa sta se lasala.

»Footročili smo se, je modrovale trejeti. «Se dobro bi bilo, da bi bili res razbojniški.«

»Čemu si premaknil črnega?« je protestiral prvi igralec. »Ta je moj.«

»Premaknil sem belega, se je upiral drugi.«

MADŽARI U BANOVINI HRVATSKOJ

U nedjelju 22 IX održana je u Zagrebu skupština Madžarske kulturne zajednice. Predsjednik Šandor Molnar naglasio je, da se Madžarska kulturna zajednica bavi samo kulturnim pitanjima i da su Madžari u banovini Hrvatskoj našli na najveće razumevanje.

Nakon govora predsjednika uzeo je riječ tajnik g. Angel, koji je proglašao dečajni izveštaj. Iz izveštaja se razabire učinak rad Zajednice na osnutku do danas. U tom razdoblju je osnovano više poduzinica i to među ostalim u Donjem Miljanu, Jančiću, Bečinu, Starim Jankovcima, te u Čakovcu, gdje je ta poduzrinica veoma jaka i broji 500 članova, dok Zagreb je u Čakovcu, gdje je ta poduzrinica veoma jaka i broji 500 članova.

Iz izveštaja se nadalje razabire, da su upućeni pozivi umirovljenima i nezaposlenim madžarskim učiteljima, koji su pozvani da se prihvate rada u madžarskim školama. Popis tih učitelja bit će predložen banu g. dr. Šubašiću radi imenovanja.

KOLIKO NEMCEV JE V RUMUNII

Po zaključku dunajske konferencije so nemški listi obširno razglasili seveda u prvi vrti o rumunsko-madžarskim treningu, kjerim naj bi naredila konkurenčna arbitraža ter tudi o stanju svojih rojkova u obrežnih državah. Nemci su cennili da je u prejšnji Rumuniji živelo okrog 800.000 Nemcev, od tega v Besarabiji 90.000, v Bukovini pa 80.000 po 10 miliona v delih, ki jih je Rumunija dobila po svetovni vojni od Madžarske. Z odstopitvijo raznih delov prejšnjega rumunskega ozemlja se je tudi zmanjšalo številjeno stanje nemške narodne manjine, vendar pa čenijo nemški krogli v rajhu, da je v sedmici Rumuniji ostalo še vedno okrog 600.000 Nemcov.

ČESI I SLOVACI U JUGOSLAVIJI

U Daruvetu je izšao prvi broj lista »Naša Novina«. Taj list izlazi mestno, priznajanje lista »Jugoslovenski Čehoslovači«. Izdavač je Otto Sobota, a odgovorni urednik Adolf Kubička. U programskom riječi veli se, da će list održavati vezu između Čeha u banovini Hrvatskoj, gdje ih ima najviše, i raditi na učvršćivanju suradnje jugoslovenskih Čeha sa Hrvatinama, Srbinima i Slovincima.

I Slovaci imaju u Jugoslaviji vlastitu štipendiju, i to nedeljni list »Narodna Jednota«, mjesечnike »Naš život« i »Evangelicki Hlaskin« koji izlazi u Bačkom Petrovcu »Nadi«, koji izlazi u Kisaču. Politički i kulturni pravac slovackih i čeških listova je isti: oni se oslanjaju na Masarykovce ideje.

Cehi a Slovaci imaju u Jugoslaviji na osnovu popisa iz 1930 godine 103.063, i to 74.188 Slovaka i 28.875 Ceha. Česi su većinom nastanjeni v Daruvetu i okolini, dokle u Banovini Hrvatskoj.

NAŠI POKOJNIKI

Dr. Hinko Stepančić

Ljubljana, septembar 1940. — Dne 22 septembra je u Ljubljani umrl po dolgoračni bolezni naš rojak dr. Hinko Stepančić, višji dečjni sodnik u pokoju. Dr. H. Stepančić se je rodil u Temenici 1. 1864. Izšolal se je u Trstu, Gorici in Pragi. L. 1891. je prišel kot avsuktant k dečnjemu sodištu v Ljubljano. L. 1892 je u pravdilih zastopal kot upravitelj državnega pravništva upravnost po pravnik. V temnamen je spisal tudi razpravu »O popravniku« L. 1893. Pozneje je bio avsuktant na sodiščih v Idriji in Litiji, ter sodniški pristav v IL Bistrici. L. 1899. je bil pri sodišču v Buzetu. Kot prvi slovenski predstojnik sodišča je moral mnogo pretrpiči od drugoredovčev. Venčar je ostal tam, dokler ni izposočil jezikovno ravnnopravništvo. L. 1907 je postal dečjni sodni svetnik pri okrožnem sodišču v Gorici. L. 1909. pa je bil izvoljen v gorški dečjni zbor. Med vojno je bil avtodor pri divizijskem sodišču v Gradcu, kjer je marsiksi dobrega storil za naše ljudi. Predno je stopil v pokoli L. 1929. Je bil višji dečjni sodni svetnik v Celju. Pokojnik je bio smoten.

MARIJA MAJNIKOVA

V Gornjem gradu je umrla g. Marija Majnikova vd. Ravnikarjeva, doma iz Idrije, ki je že več let prebivala pri svoji hčerki Antoniji Juršič. Stara je bila nad 80 let. Sožalje!

SVE VEĆI INTERES U JUGOSLAVIJI ZA NJEMACKI JEZIK

Praški »Der Neue Tag« priopćuje izveštaj iz Beograda, u kojem veli, da su široki slojevi jugoslavenskog pučanstva pozdravili uvodenje njemačkog jezika u jugoslavenske škole, kao prvič glavnično obvezatnog stranog jezika. Time je ponovno uvedeno stanje, koje odgovara prirodnim odnosima i sankcioniran razvoju, kolik je u toku poslednje godine. Pod pritiskom nemninočnosti več odpočeo. U Beogradu se to vidi na primjer na teme, što je osnovna škola, u koi utiče učitelji iz Reicha, poslednje leseni usprkos teme, što je potreba rat, imala veči broj učenika, nego ikada prije. Zato su morala biti otvorene ravnateljice paralelnih razreda. Radi se na tome, da se dosadašnja nemška zadržava učenja škola pretvari u puno realnu gimnaziju. I u Zagrebu treba da se otvoru takva škola. Osim toga je prije jednog mjeseca i u Novom Vrbasu osnovana njemačka gimnazija. Povrh svega će njemačka akademija v Münchenu sa svojim mnogobrojnim štabom lektora još početi svoju djelatnost u Jugoslaviju, pošto se u svim jugoslavenskim krugovima u sve većoj mjeri osjeća potreba za učenje njemačkog jezika, koji je poslednjih dvadeset godina bio istisnut iz jugoslavenskih škola u korist francuskog jezika.

U FOND »ISTRE«

S. S. daruje u fond Din 56.—

Zahvaljujemo!

Zdaj ta, zdaj drugi je zgrabilo kepo sredice, jo prevečel u ustih u naredil testo. Iz njega je mirno, kakor da je to njegov poklic, izdeloval male kepice, like za šah, domino, gumbe, kroglice in piramide za damo. Od jutra do večera neutrudno gneteni in stokrat preoblikovani liki so se sušili na solncu in se v prvi jezi spremeniili v prah.

Vsako delo je bilo samo sredstvo za ubijanje minut, drugoga pomena ni imelo. Ne delo radi dela, ampak delo, ki smo ga neutrudoma iskali radi dočkanja. Vse dolgih letih bričke samotno izumljene umetnosti, podeljene iz roda v rod zločincev, ki so bivali pod isto streho, se se prebudele radi časa — starca, ki je hodil z beglami.

Odvezavali smo umetno zavozane pasove, slačili srajce izpod oblačenega jopiča in delali na tisoči drugih, neverjetnih stvari, ki so mejile na komedijantovo in čarovanijo. Jahali smo drug na drugem kakor mora in prežali slednjo minuto iz zasede, da bi jo ubili.

Malenkost nas je vzradostila, malenkost nas je razdražila...

Iz grdih, črnih ljudi smo se v posebnih minutah izobliklili v otročiske in se kratkočasili na način kot tedaj, ko smo nosili še srajcke. Iz otročkov smo se naenkrat prelevili v grde in črne ljudi, siti vsega, srditi na vse.

Mimo oken, mimo edinoga zelenega drevesa, ki je gledalo na nebo, se je pojmaliko solnce, ponori pa zvezde; bolj počasen od solnca in od zvezd je bil čas, ki smi ga spoznati, s hromo nogo in z berglami.